

Sørum-Speilet

I dette nummeret:

Lars Løberg:
Sørumætta

Arvid J. Tangerud:
Kjenn din bygd-turen

Kristian Lieungh:
Oppvekst på Melvold i
Frogner i
mellomkrigs-tida
Del 66: Lærlinger
fra
vinterlandbruks-
skolen

**Per Otto Asak: Notater
til gardshistoria for
Yssi (1)**

Anne Svendsen:
Grunnleggeren av
Sørumsand (3)

Dag Winding-Sørensen:
Lederens spalte

<http://sorum.historielag.no>

Kjære medlem,
Snart er det jul, og sjøl om mange av oss klager på at mye av julestemninga forsvinner når julegatene tennes i begynnelsen av november og klimaendringene sender en kø av regnbyger over Østlandet, er likevel tradisjonen med å gi hverandre gaver til jul levende.

Denne jula regner vi med at boka "Glomma gjennom Sørum – livet langs elva" blir å finne under mange juletrær i Sørum. Den er litt dyr – 450 kroner, men når du får boka i handa, virker ikke det urimelig. Stort format (24,5 X 35 cm), 252 sider og et vell av praktfulle illustrasjoner gjør at vi skjønner at dette må ha kostet.

Tyngdepunktet i boka er kulturen rundt Bingen lenser. 1985 var det siste året det gikk tømmer i elva. Etter snart 25 år begynner de store lensekara i elva å forvitte. Snart er det heller ikke noen igjen som husker noe av fløterkulturen. Det var bakgrunnen for at daværende direktør på Fetsund lensemuseum, Kristen Grieg Bjerke, i 1996 kontaktet Blaker og Sørum historielag for å få hjelp til en grundig registrering av anlegget.

Omtrent samtidig ble den første natur- og kulturstien langs Glomma anlagt fra Bingsfoss til Hammeren. I 2005 ble stien forlenga helt opp til Rånåsfoss. Og det er et vellykket grep redaktøren av boka, Berit Leikhammer, har gjort ved at teksten blir en vandring langs Glomma fra Rånåsfoss til Kikut. For da kommer langt mer enn lensekulturen fram.

Vi leser om bruene som ble bygget, og erstattet fergene. Vi leser om kraftutbygging både i Rånåsfoss og Bingsfoss. Vi får et helt kapittel om fiskemulighetene i elva, og gjennom en rekke små tekstrammer gir Bjørn Harald Larsen oss konkrete observasjoner av sjeldne dyr og planter.

Elvevannet har gjennom århundrer drevet møller og sager, og vi gjør små avstikkere opp i Åa i Blaker og i Rømua for å dokumentere virksomhetene her. Elva har også vært ei viktig kommunikasjonsåre for mer enn tømmer – noe Norges eldste båt – Sørumbåten – er et konkret eksempel på.

Kort sagt: Dette er ei bok du både må skaffe deg sjøl og gi som ei fin gave til andre. Kjøper du historielagets 2010-kalender i tillegg, blir det 500 kroner jamnt. En av de beste investeringene du vil gjøre i år. Godt nytt år!

Artikler nr. 6 – 2009
– 15. årgang

Sørumætta

Mange lesere av Sørum-Speilet vil huske at vi i nr. 3 2006 startet publiseringen av Henning Sollieds kildekritiske studier vedrørende Sudrheimsætten fra 1941/42. Norsk Slektshistorisk forening, som hadde publisert artiklene i sitt medlemsblad, reagerte negativt på dette. Formannen i NSF, Lars Løberg, lovet da å komme til Sørum for å holde et foredrag om Sørum-ætta. Det ble holdt seinere samme høst. Nå kan vi omsider presentere artikkelen om Sørum-ætta for våre medlemmer; skrevet av Lars Løberg. Det har vært verdt å vente i tre år på resultatet!

Sørumætta, eller Sudrheimsætta slik den gjerne omtales i eldre artikler, var ei baronætt som i flere generasjoner hadde tilhold på Romerike. Den er omtalt i alle norske historieverk om middelalderen, men i rent slektshistorisk sammenheng er det i dag gjennomgangen i Henning Sollieds store serie med kildekritiske undersøkelser over middelalderætter som er den eneste virkelig vitenskapelige tilnærmingen til ætta.

Sollied mener å kunne føre ætta helt tilbake til lendmannen Åle Varg, som var Harald Gilles svigersønn. For de eldste leddenes vedkommende bygger dette imidlertid i hovedsak på hypoteser om suksessjon i sysselmanssombud, noe Sollied ble angrepet for så vel av Johan Garder som av professor Andreas Holmsen, som mente at det ville være maktpolitisk usannsynlig at Håkon Håkonsson skulle sette en romeriking i den sysla på det tidspunktet.

Vi kan med rimelig grad av sikkerhet anta at baronen og riksråden Jon raud Ivarsson var sønn av lendmannen Ivar av Skedjuhof eller Skjea, fordi denne storgården senere inngikk i Jon Havtorssons godssamling. Dette gir ætta en tilknytning til Romerike i hvert fall fra Håkon Håkonssons tid.

Under Magnus Lagabøte og i deler av Magnussønnes regjeringstid fikk lendmennene barontittel. En av disse baronene var Jon raud Ivarsson, i følge Knut Helle et medlem av hertug Håkons rådgiverkrets før 1299¹. Det ser likevel ikke ut til at han var blant

de rådsmedlemmene som etter Håkons overtagelse av kongemakten var mer permanent til stede ved kongens side. En sterk posisjon må han likevel ha hatt, siden sønnen Havtore Jonsson kunne ekte Håkon Vs frilledatter Agnes.

Det har vært spekulert over hvorfor det var akkurat Havtore Jonsson som fikk kongens frilledatter til ekte. Erik Opsahl er den som senest har filosofert over problemstillingen², og han finner med støtte i Sollied at Havtore sannsynligvis var etterkommer av Bård Guttormsson av Reinsætta, Håkon Vs farmors farfar, muligens også av Harald Gille, slik at han var beslektet med kongehuset og derfor sosialt akseptabel som kongens svigersønn. Til dette er å si at det er problemer beheftet med begge disse hypotesene. Umulig er det ikke at en eller begge kan stemme, men det er ikke ført akseptable bevis for noen av dem.

Det bør her være tilstrekkelig å vise til at Havtore Jonsson var baronsønn, og at han følgelig tilhørte det ypperste aristokratisjiktet uansett slektas tidligere skjebne. Det er samtidig verdt å påpeke at i hvert fall deler av de øvrige baronættene var uaktuelle som svigersønnskandidater av hensyn til kristenrettens bestemmelser om forbudte ledd. Det gjelder vel ikke for Tanbergætta, som vitterlig stammet fra Bård Guttormsson, men det gjaldt for Stårheim-ætta, og derfor for Erling Vidkunsson, gitt at denne da stammet fra Håkon Håkonssons frilledatter Cecilia, og det kan også ha vært tilfelle for baronættene på Talgje og/eller Hestbø. Det er slik sett ikke urimelig at en av Jon rauds sønner faktisk var det beste gifte kongsdattera kunne få i landet.

Havtore Jonsson fikk av svigerfaren ikke bare Borregård og halve fossen i Sarp, han fikk også Borgesyssel som len. Dette gikk også i arv til sønnene, men en riksrådsdom i 1347 slo fast at en slik kongelig gave bare kunne gjelde for vedkommende giverkonges egen livstid, han kunne altså ikke binde opp etterfølgerne og derigjennom i verste fall risikere å splitte opp riket i arvelige len. Riksrådsdommen er viktig i den norske statsdannelsesprosessen, men den forhindret ikke at sønnen Jon Havtorsson tilsynelatende ble sittende med Borgarsyssel fram til sin død.

¹ Helle: Konge & gode menn s 585.

² NBL, Jon Havtorsson

Havtore Jonsson hadde sønnene Jon og Sigurd. Det er for øvrig verdt å merke seg at det en periode ble argumentert for at Jon og Sigurd Havtoresønner bare var halvbrødre, og at det bare var Sigurd som var Agnes' sønn. Resonnementet var en komplisert beregning av arveretten til den norske kronen, hvor bare Håkon Jonsson ble nevnt som aktuell, og ikke fetteren Håkon Sigurdsson. Dette kunne tyde på at Håkon Jonsson var etterkommer av Håkon Vs legitime datter Ingebjørg, men i så fall kunne han ikke samtidig være sønnesønn av Agnes. Det er i dag likevel allment akseptert at Jon og Sigurd var helbrødre, og at begge to var sønner av Agnes Håkonsdotter.

Opsahl viser ellers til det nokså påfallende i at de to Havtoresønnene på tross av å være kongens fettere tilsynelatende ikke gjorde noen store politiske karrierer. Jon var riktignok ridder så tidlig som 1337 og satt som riksråd i hvert fall fram til 1370. At han ble ridder i ung alder, skulle bare mangle. Nest søskenbarnet sitt var han da nærmeste tronarving, og som slik måtte han ha høyeste verdslige status. Den noe yngre Sigurd var fortsatt bare væpner til ut på 1350-tallet. Ingen av de to ble noensinne drottseter. Dette kan selvsagt ha sammenheng med deres deltagelse i de mange oppstandene i den tidlige fasen av Magnus Eirikssons kongedømme, noe som blant annet førte til at Sigurd Havtorsson trolig er den siste norske politiker som ble lyst i bann. Dette angivelig for å ha fengslet hamarbippen Hallvard og for å ha tilegnet seg dennes festningsverk³.

Agnes Håkonsdotters mødrene slekt

Vi står uten samtidige kilder som forteller hvem som var Agnes Håkonsdotters mor. Vi kan uten videre slutte at hun var høyættet, en norsk kongssønn ville i denne perioden ikke kunne formalisere et forhold til en hvilken som helst kvinne. Og at Håkon som konge også vedsto seg farskapet ved å kalle havtore Jonsson for "vår måg" vitner om et visst sosialt nivå også på morsiden. Det har vært fremsatt ulike teorier om hvem den mystiske moren kunne ha vært, men med unntak for en artikkel av Asgaut Steinnes, som vil knytte morsslekten til Gloppen, har det kun vært løse spekulasjoner. Jeg har imidlertid i

³ DN VI nr 145.

en fersk artikkel om Hestbøætta funnet indisier som knytter Agnes Håkonsdotters mor til nettopp denne slektskretsen.

Argumentasjonen for dette er dels bygd på forventning om navneoppkalling. Bruken av fornavnene Jon og Håkon blant Havtore Jonssons sønner og sønnesønner har sin naturlige forklaring i oppkalling etter henholdsvis baron Jon raud Ivarsson og kong Håkon V, men noen Sigurd finnes ikke blant Havtoresønnenes kjente forfedre. Det ville derfor være naturlig at Sigurd-navnet har kommet inn i slekta fra Agnes Håkonsdotters mors side.

De eneste sikre vitnesbyrd som kjennes om Havtoresønnenes slektsforbindelser ut over slektskapet med kongeætta, er en pavelig dispensasjon for Sigurds ekteskap med Ingebjørg Erlingsdotter, de var beslektet i fjerde ledd, og en kryptisk påstand om at drottseten Ogmund Finnsson skulle ha hevdet at han ikke hadde andre arvinger enn Havtoresønnene. Ingen av kildene angir på hvilke måter de to slektskapsforholdene gikk.

Det finnes imidlertid også en femtenhundredtallskilde hvor Erik Rosenkrantz påstås å være etterkommer av Hestbøætta:⁴ *Paa Finöen ligger en riddersede, heder Heßby, haffuer det hört j fordom tid til her Omund Finsön og til Fin Finsön, thi haffuer oc öen naffn aff de riddere. Denne her Amund ligger begraffuen j korit j Domkircken, hues vaaben er en forgylt piil med to flygende vinger, aff hues slect erlig oc velbyrdig Erich Rosenkrantz er kommen.*

Ser vi på Erik Rosenkrantz' anetavle, er det ikke mange sannsynlige veier han kunne stamme fra Hestbøætta på. Hans far og morfar var, så vidt vi vet, rent danske. Hans mormorsfar var av Losnaætta, Alf Haraldsson var av østnorsk slekt mens Jon Marteinsson var av svenske slekter. Det er altså i praksis bare via Losnaætta eller Agnes Sigurdsdatter at et slikt slektskap kan ha gått. Vi vet dessverre bemerkelsesverdig lite om Losnaettas opphav. Mest sannsynlig, også sosialt, siden Losnaætta ikke kan oppvise forfedre i baronsjiktet, er at slektskapet har gått via Agnes Sigurdsdatter. Og dermed er Absalons påstand om slektskap et

⁴ Absalon Pederssøn Beyer i Om Norgiis Riige s. 81-82.

sterkt indisium på at Havtorssønnenes ukjente mormor var Hestbøættling og at hun var baron Ogmund Sigurdssons søster. Det forklarer også godt nok den sterke stillingen Ogmund hadde innen hirden på tross av at han åpenbart ikke fulgte hertug Håkon til Oslo.

Bemerkelsesverdig nok er også det andre samtidsvitnesbyrdet om Havtorssønnenes slektskapsforbindelser et indisium på at Agnes' mor var av Hestbøætta. Den pavelige dispensasjonen forutsetter at Sigurd og Ingebjørg var beslektet i fjerde ledd. Også her har en forsøkt å konstruere slektskapet på flere ulike måter, dels via Ingebjørgs mor, Elin Toresdotter, men også via Erling Vidkunnssons mor og tilbake til Håkon Håkonsson. Problemet er bare at ingen fullt ut har fått konstruksjonene til å stemme overbevisende med pavebrevets ordlyd.

Alle Sigurds kjente oldeforeldre var enten østlendinger eller kongelige. Av Ingebjørgs forfedre var det bare på morssiden det fantes østlendinger, derfor altså forsøkene på å knytte slektskapet denne veien. Erling Vidkunnssons farsslekt kom fra Bjarkøy, hans morsslekt fra Stårheim i Nordfjord. I hvert fall om vi skal stole på den eldre litteraturen. Men det er ett viktig forbehold når det gjelder Erlings morsslekt. Og igjen er det en pavelig dispensasjon vi må støtte oss til. For da Vidkun Erlingsson og Gyrid Andresdotter giftet seg, måtte de også ha pavelig dispensasjon. Og det mest interessante ved denne er at Gyrid der sies å være hjemmehørende i Stavanger bispedømme⁵. Det stemmer for øvrig utmerket med hva vi også vet om godset etter nevøen hennes, Andres Andresson. Gyrid må altså ha hatt vel så sterke slektsforbindelser i Rogaland som i Fjordane. Og hva vet vi om Sigurd Havtoressons slektsforbindelser til Rogaland? Ikke annet enn at den beste hypotesen om Agnes Håkonsdotters mors opphav sier Ryfylke. En tilfeldighet? Neppe. Det skal ikke mye fantasi til for å forestille seg at Agnes' mor og Gyrid Andresdotter har vært søskenbarn, og i så fall blir Ingebjørg og Sigurd nettopp beslektet i fjerde ledd:

1.	Andres	Sigurd Ivarsson gift
----	--------	----------------------

⁵ DN I nr 79.

ledd	Gregoriusson gift med Ivarsdotter eller med søster til Sigurds kone	med Gregoriusdotter eller med søster til Andres kone
2. ledd	Gyrid Andresdotter fra Stavanger bispedømme, gift etter pavebrev 1292	Hertug Håkons frille, Ryfylke tidlig 1290-tall
3. ledd	Erling Vidkunnsøn	Agnes Håkonsdotter
4. ledd	Ingebjørg Erlingsdotter, gift etter pavebrev 1342 med	Sigurd Havtoresson i Giske

Tavle 1: Mulig slektskap mellom Ingebjørg Erlingsdotter og Sigurd Havtoresson.

Vi står altså tilbake med to uavhengige, samtidige kilder om Havtoresønnenes slektskapsforbindelser som begge finner sin naturlige forklaring ved at Agnes Håkonsdotters mor var av Hestbøætta. I tillegg kommer så Erik Rosenkrantz' opplysning 200 år senere om at han også var av Hestbøætt. Tre uavhengige kilder peker altså i samme retning, og som om ikke dette var nok, er det enda ett element i den pavelige ekteskapsbevillingen fra 1342 som indikerer et slikt slektskap.

Den vanlige årsaken til at den lokale biskopen innstiller på dispensasjon fra kristenretten er at det ikke er mulig å finne sosialt likeverdig gifte. Men her argumenteres det med at ekteskapet vil bilegge en familiefide. Spørsmålet er så om dette er et reelt argument eller bare en skinnargumentasjon. Hensynet har tradisjonelt vært avvist som bare et ekstra påskudd for å sikre at dispensasjonen blir gitt, og kildematerialet for tidlig 1300-tall gir vanligvis ikke innsyn i familiefider annet enn på fyrstenivå. Det er faktisk bare en indikasjon på en slik familiefide vi kjenner i det aktuelle tidsrommet, et dårlig bevart brev fra midten av 1320-tallet⁶. Erik Opsahl analyserer brevet i boka *Feider og fred i nordisk middelalder*, hvor han omtaler det som et forliksbrev eller voldgiftsdom, iscenesatt av erkebiskopen, og

⁶ DN VI nr 128.

hvor Ingebjørgs far, drottseten Erling Vidkunsson, er den ene hovedparten, på egne og på kongsmoras vegne.

Opsahl presiserer at brevet stiller opp Erling Vidkunsson og hans motmenn som jevnbyrdige parter, alle måtte ut med erstatning i gods eller penger, men på en slik måte at de innbyrdes kravene opphevet hverandre. Opsahl konkluderer følgelig med at både erstatningene og forliket/dommen peker i retning av at dette har vært en typisk stormannsfeide mellom to av landets fremste stormenn. Og hvem var så Erling Vidkunssons motmann i feideforliket? Ingen Sørum-mann, men Finn Ogmundsson, overhodet for nettopp Hestbøætta.

Sigurd Havtoresson nevnes selvfølgelig ikke i brevet. Han kan ikke ha vært mer enn 10 år da forliket ble inngått. Men vi vet at han var nært beslektet med Finns sønn, den senere drottseten Ogmund Finnsson. Og i den grad det er dette feideforliket som skal sikres ved ekteskapsinngåelsen mellom Sigurd og Ingebjørg, kan dette vanskelig forklares bedre enn ved at Sigurds mormor var av Hestbøætta og at hun var Finn Ogmundssons tante.

Noe endelig bevis for sammenhengen er dette likevel ikke før alle andre varianter av slektskapsforbindelse mellom Ingebjørg og Sigurd i fjerde ledd eventuelt kan elimineres.

Sigurd Havtoressons barn

Jon Havtoresson ble svensk gift og kan ha bodde mye av sitt voksne liv i Sverige. Det meste av hans etterslekt er også å finne i Sverige, hvor langt de fleste av dagens adelslekter på en eller annen måte stammer fra Jon. Det finnes dessuten en ættelinje etter ham som vendte tilbake til Båhuslen og senere Borregård, slik at kong Håkons gave til svigersønnen, som skulle gjelde for hans etterslekt i evig tid, i hvert fall ble i slekta fra 1312 til 1665. Broren Sigurd ble derimot i Norge, sjøl om han etter en tid forlot Romerike og fra 1350-tallet av nok residerte på Giske. Sigurd hadde sønnen Håkon, som overtok Giske, men som døde barnløs 1407.

I tillegg til sønnen Håkon, hadde Sigurd også datteren Agnes, som arvet Sørum og som med sin mann Jon Magnusson slo seg ned på Romerike. Fra dem gikk Sørum i arv til sønnen Sigurd Jonsson og deretter til dennes sønn Hans

Sigurdsson, som døde ugift 1466. Arvegangen hva Sørum angikk fra Hans Sigurdssons kusine Agnes og ned til fru Gjørvel Fadersdatter er nylig behandlet i Årboka, så vi kan hoppe over den her. Foruten sønnen Alv Knutsson, som overtok Sørum, hadde Agnes også sønnen Jøns, med etterslekt i Sverige, og to døtre. Agnes hadde også en søster, Gro, og fra henne er det en stor etterslekt. Gro var mormor til fru Ingjerd til Austrått, som har stor etterslekt både i Norge og Danmark. Hans, Agnes og Gro hadde dessuten en felles kusine, Gudrun Olavsdatter, gift med Erlend Eindridesson til Losna. Også fra henne er det etterslekt i Danmark. Påstandene om at Sørumætta døde ut med fru Gjørvel Fadersdatter er derfor ikke riktig, men langt de fleste etterkommerne er i Sverige eller Danmark.

Cecilia Sigurdsdatter

Det er alminnelig akseptert at Sigurd foruten barna Håkon og Agnes også hadde datteren Cecilia. Kilden for det er et 1400-talls diplom med vitneførsel om eiendomsretten til gården Li som hadde tilhørt herr Sigurd i Giske, far til hustru Cecilia som var gift med Ingjald i O⁷. Noen annen Sigurd i Giske som dette kan henspille på enn Sigurd Havtoresson, er vanskelig å se.

Spørsmålet er så om Cecilia er Håkons og Agnes' helsøster eller om hun har en annen mor enn Ingebjørg Erlingsdatter. Spørsmål har egentlig aldri vært forsvarlig utredet. Cecilia er blitt stemplet som Sigurds frilledatter basert på påstander om manglende godsinnhav og sviktende sosial status for ektefellen.

Begge disse påstandene bærer preg av å være synsing. Vi kjenner verken Cecilias godsinnhav eller ektefellens sosiale bakgrunn, men er identifikasjonen av ham som sysselmann riktig, er det vanskelig å ta argumentet om mangelfull sosial status på alvor.

Godsinnehavet er en viktigere faktor. Spørsmålet her er ikke om det er mulig å si noe om dette, men om hvorvidt arveloven kan gjøre det mulig med stor forskjell i arvemassen innen en og samme søskenflokk. En slik forskjellsbehandling er tidligere påvist i slekten Dall. Der tok søsknene Offe og Lavine henholdsvis bror- og søsterlodd etter foreldrene. Dernest døde

⁷ DN III nr 797.

både brødre og andre slektninger ved viss arvefall Offe som bror utelukket Lavine som søster fra arv. Arvelovens utarvsbestemmelser førte til at Offe Dall til slutt ikke satt med dobbelt så mye arvegods som Lavine, men med om lag ni ganger så mye arvegods som søsteren⁸.

Sigurd Havtoresson må ha vært en godsrik mann. Dels var han selv sønn av en riksråd og dattersønn av en konge, dels var han gift med en datter av drottseten Erling Vidkunsson. Ektefellene var trolig en periode Norges rikeste ektepar. Det vil altså være rimelig å anta at Cecilia ville arvet mye jordegods som Sigurds datter og enda mer jordegods om hun også var Ingebjørgs datter. Men er det nødvendigvis slik?

I dette tilfellet har vi ikke bare ett, men mange utarvsoppgjør som gjør det mulig å vurdere ikke bare Cecilias, men også hennes etterkommeres arverett opp mot tilsvarende arverett for Agnes Sigurdsdotters vedkommende.

Utgangspunktet er at Ingebjørg Erlingsdotter dør i 1370. Hun ligger i hvert fall på dødsleiet sitt da⁹, og hun må være død ikke lenge etterpå. I 1378 gir Sigurd Havtoresson på egne og på barna Håkon og Agnes vegne et gavebrev til Erling Einarsson¹⁰. Vi kan av dette slutte at Ingebjørg Erlingsdotter er død og at hun i 1378 ikke hadde andre arvinger enn Håkon og Agnes, et faktum som også bekreftes av en yngre opplysning om at Agnes eide en tredjedel i Giske motsvarende en søsterlodd i forhold til Håkons brorlodd. Men det betyr ikke at Ingebjørg ikke kan ha hatt andre barn. Var Cecilia død før foreldrene, tok hun eller rettere barna hennes ikke arv etter verken Ingebjørg eller Sigurd. Representasjonsretten gjaldt kun sønnesønner, datterbarn forble arveløse. Det var altså fullt mulig å ha flere barn enn arvinger.

Vi har flere arveoppgjør som kan brukes til å teste hvor solid påstanden om at Cecilia var frilledatter er. Det neste er arvefallet etter Håkon Sigurdsson i 1407. Heller ikke her er det bevart noe skiftedokument, men det antas at det meste

om ikke hele arven etter Håkon har endt opp hos nevøen Sigurd Jonsson. Sigurd hadde to søstre. Sigurd ville utelukke begge søstrene fra arven etter Håkon, men Cecilias ektefødte sønn Gyrd Ingjaldsson skulle i utgangspunktet stå i samme arveklasse som Sigurd Jonsson. Begge var Håkons ektefødte søstersønner. De er da også begge i femte arv, men her fører arvetallet allerede i fjerde arv inn et skille mellom nevøer der hvor den av arvelaters søsken som er nevøens forelder er ektefødt eller ikke. Sigurd vil altså også utelukke Gyrd fra arven etter Håkon dersom Cecilia var frilledatter, men han ville måttet dele arven med Gyrd dersom også Cecilia var ektefødt.

Arvegangen etter Håkon Sigurdsson kan altså tolkes som et indisium på at Cecilia var frilledatter, men bare dersom det var Sigurd Jonsson som tok arven. Det vet vi ikke om han gjorde. Var Sigurds mor Agnes fortsatt i live i 1407, ville hun som eneste gjenlevende søster tatt all arven alene. Altså kan heller ikke arveoppgjøret etter Håkon Sigurdsson besvare spørsmålet om Cecilia var frilledatter eller ikke.

Vi vet altså ikke om hvorvidt Sigurd Jonsson tok arven etter Håkon Sigurdsson eller ikke. Derimot vet vi at han i 1422 sto nærmest til å ta arven etter Margrete Eilivsdatter, morens søskenbarn¹¹. Her må Agnes være død før arvefallet, og Sigurd skulle da måttet dele arven likt med Gyrd dersom også Cecilia hadde vært Ingebjørgs datter. Men det forutsetter at Gyrd fortsatt var i live når attesten om Sigurds arverett ble utstedt. Det har vi ingen bekreftelse på, og det er heller ingen forutsetning for at han skulle ha myndige sønner i 1448. Tvert i mot hadde Gyurds sønner Jon og Eyvind våren 1443 ført sak om og gjenvunnet jordegods. De må altså ha vært født før 1422.

Konklusjonen er følgelig at ingen av de tre arveoppgjørene vi kjenner som kan belyse spørsmålet om hvorvidt Ingebjørg var Cecilias mor gir oss noe svar. Påstanden om at Cecilia var Sigurd Havtoressons frilledatter kan derfor ikke underbygges verken ved hjelp av arveloven eller påstander om manglende godsinnehav¹².

⁸ Løberg, Lars: *En sosio-demografisk krise – slekten Dall i fire generasjoner*. NST XXXVI s Oslo 1996

⁹ DN VI nr 278.

¹⁰ DN I nr 448.

¹¹ DN I nr 683.

¹² En annen sak er hvorvidt vitnemålene som bæres fram i 1448 kan gjelde en kvinne som har vært død i mer enn 70 år. Men her er det tolkningen av vitneprovne, ikke forsøk

Uansett om Cecilia var født i eller utenfor Sigurds ekteskap, hun var hans datter. Hun hadde i sin tur sønnen Gyrs Ingjaldsson og minst to barnebarn, Jon og Eyvind. En forbindelse via O i Vang til Botner i Høland gjør at mange romerikinger i dag nok stammer fra Sigurd Havtoresson og dermed også fra kong Håkon V.

Lars Løberg

Historielagets kalender 2010

For 26. gang kunne Kjell H. Huseby i begynnelsen av november sende ut en kalender med Sørumbilder til selgerkorpset.

Januar-bildet er tatt på tunet i Kjells eget Huseby Lille en vinterdag i 1947. Februar-bildet viser Tertitten en vinterdag ca. 1950. Og mars-bildet viser Lovise Olstad på Østre Bingen med sålaupet i 1905.

Aprilbildet viser et monster av en svillepakkemaskin på Sørumsand i 1963. Og mai-bildet er fra Blaker kirke i 1980. Juni-bildet er et flyfoto over Fossmoen i Blaker i 1963.

På juni-bildet ser vi huset til smeden i Frogner, Olaf Myhre, i 1910. August-bildet viser gamle Sørvald gard, med Bernhard og Anna Ausen poserende i forgrunnen. September-bildet heter "Matauk", og viser en bærplukker i skogen i nærheten av Sørumsand i 1950. Vi ser Glomma i bakgrunnen.

Oktober-bildet viser Frogner stasjon med stasjonsmester Gundersen på perrongen i 1908. November-bildet viser herredshuset Nordli 20. september 2009. Her står det feilaktig at huset ble revet i november 2010. Vi vet alle at det skjedde et år tidligere. Endelig viser desember-bildet Frogner gamle kirke i 1917, før brannen St.Hans året etter.

Red.

Kjenn din bygd-turen 2009

Turen gikk bygda rundt en fin høstdag i september. Som vanlig var det Leif Mathisen som var guide og kjentmann. Leif M. er riktig nok innflytter, men han ble ganske raskt sørumsokning av første klasse, og godt gift. I år er det 30 år siden han begynte med rusleturene og Kjenn din bygd.

---

på å trekke inn utenforstående forhold, som eventuelt kan gi svar.

Starten gikk fra Sørumsand stasjon klokka 11:00 over Bingsfossen og videre forbi Bingen og ned til Hammeren, hvor første stopp var der hvor stokkebåten (Sørumbåten) ble funnet. Vi hadde også fint utsyn til lensekarene, og Leif orienterte.

Neste stopp var Sørumb kirke, før turen gikk gjennom Lørenfallet over Lundermoen og en avstikker til industriområdet i Ausenfjellet.

Bussen kjørte så til Heksebergfjellet via Frogner sentrum. Frogner har grendehus, idrettshall, fire fotballbaner og to skoler. Hekseberg boligfelt er nå nesten fylt opp med boliger, eneboliger og rekkehus.

Fra Hekseberg gikk turen via Lindeberg og Arteid til Knatten om videre til Vølneberg gamle skole, som historielaget eier og driver.

På Vølneberg var som alltid Trygve Sæther til stede, godt assistert av Bjørn Tveit. Etter en orientering og et foredrag av Trygve, var det bevertning i salongene. Etter bevertningen bar det videre til Grindbakken og over Torbjørnsrud til Rånåsfoss.

Etter Rånåsfoss kjørte vi over Blaker og svingte østover til Slora mølle. Neste stopp var Bøhs med vassdreven sag og høvel for takspion. Kanskje den eneste i Sørumb. Bruket var i god stand med sagmester på plass. Uthuset var innredet til museum med sittekrakker, og veggene prydet av gamle håndredskaper. Vi i historielaget setter meget stor pris på slikt.

Bussen måtte videre, og da med alle på plass. Turen gikk nå over til kompensasjonsveien mot Fetsund. Vi svingte av mot Lystadmoen og videre tilbake til Sørumsand.

Da vi tok farvel med hverandre ved Sørumsand stasjon, hadde vi alle grunn til å takke reiseleder Leif for en interessant tur og utmerkede orienteringer underveis. Bussjåføren var også suveren.

Arvid J. Tangerud

Oppvekst på Melvold i Frogner i mellomkrigstida

Del 66: Lærlinger fra vinterlandbruksskolen

I midten av 1890-årene gikk far på Vinterlandbruksskolen i Kristiania. Skolen var en lav gul trebygning i Akersgata 44, omtrent der hvor

regjeringsbygget ligger i dag. Jeg husker godt den bygningen og trærne som stod rundt i området der. Før huset var tatt i bruk som skole hadde det vært fødselsklinikk der, og en av fars klassekamerater var født der.

Skolen hadde elever fra store områder, og hadde også en meget praktisk lærlingetjeneste. Ordningen var slik at de elevene som ikke var vant med gårdsbruk eller gårdsarbeid fikk praksis på en såkalt "læringgård" før de gikk første vinteren på skolen. Der måtte de være med og delta i all slags arbeid hele sommeren. Skolen begynte i første halvdel av oktober og teorien varte to vintre. Den mellomliggende sommeren måtte alle elevene ut på gårder for å få praksis. Læringgårdene lå først og fremst i området rundt Oslo og Oslofjorden, på Romerike, Toten og Hedmarken. Det var strenge krav både til lærlingene og gårdbrukerne som skulle ha dem, og betingelsen var at det skulle være en god og allsidig drift på gården.

Melvold var læringgård i ca. 40 år, og i løpet av den tida var det mange flinke og kjekke gutter der, noen naturligvis flinkere enn andre, men jeg tror alle lærte en god del.

For lærlingen, eller "diciplen", som det stod i skolens gamle lover, var det ganske strenge krav og bestemmelser som skulle følges. Lærlingen hadde ikke rett til lønn, men skulle arbeide gratis på gården hele sommeren for bare kost og losji. Far syntes ikke at dette var riktig, og gav dem alltid lønn, selv om det ikke var så mye. Det var flere strenge regler som skulle følges, men far syntes ikke det var nødvendig å ta alt helt bokstavelig. Det stod blant annet i reglementet at "diciplen" ikke hadde lov til å forlate gården i fritiden, kvelder og helger, uten å spørre lærlingverten om lov. Et så strengt reglement kunne det jo ikke gå an å gjennomføre i praksis, og det ville jo også ha vært urimelig. Far syntes det samme, og satte absolutt ikke slike betingelser.

Fra jeg var smågutt var jeg mye sammen med lærlingene både i arbeid og fritid, og vi hadde mye hygge sammen på mange måter. Lærlingene hadde i alle fall en rettighet, og det var at de skulle betraktes som familiemedlemmer. De hadde jo naturligvis også forpliktelser som måtte oppfylles og utføres ved siden av det praktiske arbeidet. Hver elev fikk med seg ei stor dagbok fra skolen. Den var inndelt i rubrikker for hver dag og hver måned hele sommeren. Der måtte lærlingen i det vesentligste skrive hva han hadde gjort om dagen.

Før midten av 1920-årene var det jo ikke radio og værmelding. Da måtte hver og en "gi akt på været" og prøve å lage sin egen værmelding. For en bonde, eller en som skulle bli det, er jo været av den aller største betydning. Lærlingene skulle også drive en slags "værtjeneste", og den bestod i å ta observasjoner tre ganger daglig; frokost, middag og kveld. Disse observasjonene gikk ut på å notere temperatur, vindretning, skylag, gråvær, nedbør eller sol. Det hele var basert på at det var nødvendig å legge merke til været og prøve å forutsi hvordan det skulle bli neste dag. Det er jo som alle vet av største betydning for å kunne planlegge arbeidet, også helst i dagene framover. Disse "værrapportene" ble ført i spesielle rubrikker i dagboka. Den siste dagen i hver måned kom lærlingen med boka til far for at han skulle se etter at den var ført nøyaktig og ordentlig og deretter skrev han under på det.

Det var enda en viktig oppgave som lærlingene hadde, og det var å samle og presse 150 forskjellige ville planter. Skolen forlangte at dette skulle gjøres, og alle plantene måtte settes inn i et stort herbarium. Hver plante måtte bestemmes og ble plassert i sin familie, og plantens navn og finnersted måtte stå på vedkommende ark. Det var mye arbeid med å samle, presse, bestemme og sette plantene inn i herbariet, men så var det jo også svært lærerikt for den som gjorde det. Jeg kan i den forbindelse nevne at fars herbarium fra Vinterlandbruksskolen inneholdt ca. 350 forskjellige slags ville planter. Selv hadde jeg et herbarium med "bare" 150 planter.

Ved siden av å samle og presse planter har far også tegnet et fint kart over Ullevål gård. Klassen ble nok delt i to eller flere avdelinger som tegnet hver sin del av eiendommen der hvor sykehuset ligger i dag. Kartet som far tegnet er datert den 20.12.1894, og er et nydelig utført arbeid som er all ære verd. Da vi delte hjemme, tilfalt kartet meg, og jeg har sørget for å ramme det inn. Nå har det sin "hedersplass" her i stua vår.

På Vinterlandbruksskolen hadde de også som oppgave å tegne uthus. Far tegnet som tidligere nevnt, stabburet på Melvold. Den tegningen ble sendt til Paris, hvor den ble vist fram på en stor utstilling på slutten av 1800-tallet. Stabburet ble bygget i 1897 og det forelå en nøyaktig beskrivelse av hva det kostet å bygge det. Det var til og med beskrevet hva de kara som grov ut hullene til pillarene hadde for dagen. Denne beskrivelsen er nå dessverre kommet bort.

Wilhelm Klose

Opp gjennom årene var det svært mange lærlinger fra Vinterlandbruksskolen på Melvold. Far fortalte meg historier om flere av dem som var der før jeg ble født. En av dem var så spesiell at jeg skal prøve å gjengi etter hukommelsen det far fortalte.

En av de første lærlingene far hadde, var en 16 år gammel tysk gutt som het Wilhelm Klose. Hans far var prest, men hadde en uhyggelig forutelse om at noe vondt og leit var i vente i Tyskland. Det var den første verdenskrig som han grudde for måtte komme. Derfor ville han ha sønnen sin ut av landet og la ham bli norsk statsborger. Det var gjennom Vinterlandbruksskolen denne kontakten ble formidlet, og den unge tyske gutten kom hjem til Melvold våren 1905. Han hadde aldri vært i Norge før, og kunne praktisk talt ikke snakke et ord norsk. Gutten var forholdsvis spedbygget, men det viste seg snart at han var meget våken, intelligent og lærevillig på alle måter. Far lærte snart å sette stor pris på gutten, og forstod at det var en som ville prøve å komme seg fram i verden.

”Wilhelm snudde seg to ganger mens de andre guttene snudde seg en,” pleide far å si. Gutten var veldig rask og for seg på alle måter. Det tok derfor heller ikke lang tid før han kunne forstå det meste av det de andre sa. Etter hvert gjorde han seg også godt forståelig på norsk.

Utpå sommeren, det var visst i slåttonna, kom guttens far fra Tyskland for å besøke sønnen sin. Dette var naturligvis avtalt på forhånd. Far ventet ham til en bestemt tid og holdt seg hjemme fra jordet. Da faren kom, ville far naturligvis hente sønnen hjem fra jordet så de kunne få hilse på hverandre fortest mulig og snakke sammen. Men nei, det ville ikke faren vite noe av, men om han fikk gå ut på jordet og snakke med sønnen sin uten å hefte ham det minste i arbeidet, så ville han gjerne det. Slik ble det nok ikke, for det gikk nok som far ville; gutten ble hentet hjem med en gang. Det hele viser jo i høy grad tysk pliktfølelse, disiplin og arbeidssomhet, og at det ble forlangt flid og troskap mot sin arbeidsgiver.

I skåronna ble det brukt håndavlegger å skjære med og kornbånda ble bundet for hånd. Når åkeren på et jorde var skåret og alle kornbånd enten var hesjet, sneiset eller rauket, sa Wilhelm uten videre hvor mange kornbånd det var på det jordet. Det var naturligvis ingen andre som hadde tanke for det. Dette var noe som han selv fant på,

og viser med all tydelighet at han var en våken og interessert gutt. Det kan vel med rette kalles tysk grundighet.

Wilhelm Klose var på Melvold til Vinterlandbruksskolen begynte om høsten, og gikk i første klasse der om vinteren. Da skolen var slutt våren 1906, kom han tilbake og var lærling hos far den sommeren også. Om høsten samme år begynte han i annen klasse på skolen og hadde nå fått så mye praktisk opplæring og erfaring både i gårdsdrift og norsk, at han kunne klare seg godt i Norge.

Da han skulle reise fra Melvold for godt, kom han med ei vakker rund brødfjæl i mørk ved som han forærte mor og far. Den hadde han i all hemmelighet skåret ut selv om sommeren. Fjæla var en takk til mor og far for hyggelig opphold og god lærdom. Det ligger et stort arbeid i utskjæringene, og rundt kanten på fjæla står det: ”Unser taglich Brot giebt uns heute”. Da vi delte hjemme, tilfalt brødfjæla meg. Den henger på kjøkkenet hos oss, og selv om jeg aldri møtte Klose, synes jeg det er veldig morsomt å ha den som et minne om noe som engang var.

Hva Klose fortsatte med umiddelbart etter at han hadde tatt avgangseksamen ved Vinterlandbruksskolen, vet jeg ikke, men jeg regner det som ganske sikkert at han begynte å studere på Landbrukshøgskolen på Ås. Så arbeidssom og dyktig som han var, kom han seg stadig videre framover. Han bosatte seg på Ski og fikk en ansvarsfull stilling i Landbrukets Prissentral, hvor han arbeidet til oppnådd pensjonsalder.

Da krigen brøt ut i 1940, prøvde han på alle måter å unngå omgang med tyskerne. Han var jo tross alt tysker selv, men var meget imot den måten hans landsmenn kom hit på for å besette landet vårt.

Kristian Lieungh

I neste nummer av Sørumspeilet vil Kristian Lieungh fortelle om da de tok til seg grevlingen Mette.

Red.

Notater til gardshistorien for Yssi (1)

I 2010 kommer det fjerde bindet av Sørums bygdebok som omfatter Lundermoen og området vestover. Forrige gang det var planer om å utgi bygdebok for Sørums, samlet Per Otto Asak inn materiale til gardshistoriene i dette området, og

som en forberedelse trykker vi i de neste numrene av SørumSpeilet flere av disse. Vi fortsetter med notater til gardshistorien for Yssi. Yssi skulle etter vissøreskatten fra 1577 ha vært en enkelt fullgard i gammelnorsk tid, men må i så fall ha vært en av de store, for skylda var etter Rødeboka minst 6 markebol. I nyere tid skyldte Yssi 1 skpd. tunge 6 bpd. Smør, dvs. omregnet ca. 3 skpd. tunge.

Eierforhold

I 1347 testamenterte Håvard Eiriksson i Thoragård i Oslo 2 markebol i Yssi til Halvardskirken. I Rødeboka finner vi imidlertid under Hallvardsalteret i domkirken ført opp ”Yssi, 6 markebol”, og det blir sagt at det var gitt av Håvard Eiriksson. Han må da ha betenkt kirken også i et annet brev vi ikke kjenner. Hallvardsalteret hadde så pass lite gods at det ikke godt kunne underholde noen kannik etter det landskyldfallet som fulgte etter Manndauen, og godssamlingen ble derfor visstnok slått sammen med Bergs prebende. Her finner vi iallfall Yssi i kapitels-jordeboka fra 1595 (OC 49). Bergs prebende var etter reformasjonen lagt ut til kantoren i Oslo, og Yssi fikk samme skjebne som Vølneberg (se der).

Yssi – gard nr. 69 i Sørum

Yssi ser ut til å ha vært bebodd gjennom hele middelalderen. Det er få middelalderbrev som omhandler Yssi og gardens eierforhold, men så seint som i 1615 var en liten del av garden i bondeeie. Resten av garden ser ut til å være i borgereie. I 1600 var Yssi fullgard, og straks etter 1650 ble Yssi delt i to bruk. Eierne av hele Yssi var i 1666 borgeren Simonsen, fut på Øvre Romerike.

Yssi ligger ganske aleine blant gardene i Frogner sogn. Opprinnelig hørte Yssi til Sørum sogn, men på 1600-tallet ble Yssi overført til Frogner sogn. Yssi er skilt fra gardene i Guttøygrenda ved Jeksla. Opprinnelsen til navnet på denne bekken er uklart. Mot sør, mot Ausengrenda, lå det en større skogstrekning kalt for Yssihagan, som i dag er sterkt redusert. Områdene lengst øst i denne hagan ble kalt for ”Sverige”. Gjennom denne delen gikk det fra gammalt en kjerreveg fra Yssi til Kamphus/Ausen. Denne kjerrevegen tok av

vegen mellom Frogner og Sørum ved en husmannsplass som ble kalt for Pusse. Pusse var husmannsplass under Yssi fram til om lag 1900, men den var ikke nevnt i folketellinga i 1801. Der er husmannsplassene Yssimoen og Yssiholen nevnt. Yssiholen lå like nord for Pusse, mens Yssimoen lå nærmere åsen. Fra Yssimoen og over åsen (Ausenfjellet) gikk det på 1800-tallet en gammel kjerreveg til Branderud i Skedsmo.

Yssimoen lå på en større myrete slette nord og øst for Yssi, og nabogardene Hønsi og Lunder fikk også husmannsbruk i dette området. Alt i 1701 omtales plassene Lundermoen og Hønsimoen. I dag går dette strøket under fellesnavnet Lundermoen og stedet er bebygd med flere villaer.

Fra Pusse gikk det en veg nedover i Yssihagan til et gammelt kvernsted. Denne kverna ble antakelig først og fremst brukt av brukene i Ausengrenda, Yssi og Skrøiver.

Bøndene på Yssi ble sjøleiere i 1750, og på Søgarn satt den same slekta fram til 1965. Den samme slekta er fremdeles i besittelse av noen småbruk (Grønvoll og Furuset) under garden.

På Norgar’n satt den samme slekta fram til 1914. Denne slekta hadde da vært på Norgar’n i ca. 250 år (se ellers Frognerætta).

Like sør for tunet på Yssi står det noen store furutrær. Det er blitt sagt at folkene på Yssi hentet barken fra disse trærne for å greie seg i nødsårene 1807/1808.

Kronologiske data for Yssi

1528: Bruker er Embret ”Øksene” (Dette kan også være bonden på Ausen.) Skrivemåten for Yssi og Ausen kunne forveksles. Yssi ble på 1600-tallet ofte skrevet som ”Øysen”, ”Øwssen”, mens Ausen ble skrevet som ”Oussen” eller ”Assen”.

1591: Gunnar Embretsen (Ingebretson) var lagrettemann og skrev under hyldningsbrevet til Kristian 4.

1595/1605: Ola (Han var den samme som i Tingboka for 1696 blir omtalt som ”Ole Eriksen, odelsmann til Hønsi”).

1610/57: Even, som var gift med enka etter Ola. Even eide odelsjord bl.a. i Lier i Aurskog. Han eide ingen ting i Yssi.

1660/64: Yssi blir nå delt i to bruk: Søgarn og Norgarn.

Søgarn Yssi (br.nr. 1)

1664: Svein Gudmundsen, 35 år, gift med Kari Olsdatter, født Norum. Svein var sønn på Hønsi og hans morfar var Ole Eriksen, nevnt ovenfor.

1668: Brukeren heter nå Ole Eriksen.

1675: Brukeren heter Kristoffer.

1701: Brukeren heter Gulbrand Hansen, 38 år. Han er bror til Engebret Yssimoen.

1715: Gulbrands datter, Anniken, blir gift med Hans Håkensen, som blir Gulbrands medbruker. (Om Annikens og Hans' barn, se under Skrøver.)

1731: Nils Sveinsen Mjønerud har nå overtatt Søgarn Yssi aleine.

1755: Skifte etter Nils Sveinsen Yssi. Han hadde i 1750 kjøpt Søgarn Yssi, og var i nyere tid den første sjøleiene bruker der. Boet stod meget bra, og viser hele 619 rdl. netto.

1763: Enka Berte Pedersdatter oppgir boet. Med Nils hadde hun en sønn og fem døtre (se skiftet og ættehistorien). Bertes svigersønn Ola Hansen var bruker av Søgarn. Men alt året etter, 1764, var en annen svigersønn, Kristoffer Olsen, eier og bruker av Søgarn.

1801: Kristoffer Olsen, 63 år, sjøleier og gardbruker. Hustru Berte Nilsdatter. Fire av barna er hjemme, se ellers ættesoga.

1803: Skjøte fra Kristoffer til sønnen Hans.

1813: Skifte på Yssi etter Anne Torstensdatter, født Gran. Enkemann Hans Kristoffersen. Han blir atgift med sin kones søsterdatter, Karen Torgersdatter fra Enger i Skedsmo.

1837: Hans Kristoffersen er død, og enka står som eier iflg. Matrikkelen av 1838.

1859: Auksjon på Yssi etter avdøde enke Karen Torgersdatter. Innboet var da ganske rikt på gjenstander. Sønnen Nils Hansen hadde for lengst overtatt bruken av Søgarn.

1865: Nils Hansen, 50 år, gardbruker, og hustru Marie Daffinnsdatter født Skrøver. Barna var: Hans, født 1853, og Karen, født 1865. I 1875 nevnes i tillegg: Thorvald, født 1867, Carl, født 1874 og Nils Bernhard, født 1875.

1887: Sønnen Hans Nilsen står som bruker. Arveoppgjøret etter Nils Hansen inntraff ikke før i 1907.

1907: Skifte etter Nils Hansen Yssen. Arvingene er Hans, Thorvald, Karl, Nils Bernhard og Karen, gift H. Hilton.

1928: Skjøte fra Hans Yssen og medarvinger til Nils Arthur Yssen med føderåd til Hans og hans hustru.

Ættesoge for Søndre Yssi

Ætten på Søgarn ser ut til å ha flere forbindelser med Hønsislekta. Ellers vedrører denne slekta både Tangerud, Aussen og Yssimoenslekta i Frogner.

I Nils Sveinsen fra Mjønerud, død før 1755, gift med Berte Pedersdatter, født Asak i Sørumsdal, død 1787. De ble gift i 1730, og følgende barn er kjent:

- 1) Margrete Nilsdatter, født 1732, gift med Ola Hansen Yssimoen. Ola var leilending på Søgarn og siden husmann på Yssimoen. Ola døde i 1793, 60 år gammel. De hadde barna:
  - 1a) Anne, født 1760, gift med Ole Pedersen Størsrudhaugen.
  - 1b) Marte, født 1761.
  - 1c) Nils, født 1765, gift med Jøran Jakobsdatter. Nils ble i 1793 ny husmann på Yssimoen, men i 1801 var han for lengst død. Jøran ble da atgift med en Anders Larsen.
- 2) Torsten Nilsen, født ca. 1735. Han ble plasseier og seinere husmann på Yssimoen (se der).
- 3) Berte Nilsdatter, født 1740 (61 år i 1801), gift med Kristoffer Olsen fra Klokkerstua (se neste II2-III)
- 4) Marie Nilsdatter, født 1740 (61 år i 1801), gift med Ola Olsen fra Klokkerstua. Ola og Kristoffer var brødre. Deres far var Ola Olsen Klokkerstua, død 1765, 80 år gammel. Ola Olsen d.y. var født på Klokkerstua i 1728, og overtok plassen etter farens død. I 1801 var det skifte etter Ola Olsen. I første ekteskap hadde han en sønn som het Ole. Med Marie har han barna:
  - 4a) Berte Olsdatter, født 1768, gift med Peder Paulsen Kamhus. De hadde blant annet sønnen Nils, husmann under Melvold (se Tangerudslekta der).
  - 4b) Marte Olsdatter, født ca. 1770, gift med Embret Nilsen Jensstua. De hadde blant annet dattera Berte Embrets datter, som ble gift med Hellig Helligsen Moeie (se under husmannsættene på Frogner).
  - 4c) Nils Olsen, 1772 – 1797.
  - 4d) Hans Olsen, født 1776, skredder og husmann i 1801.
  - 4e) Anne Olsen, født 1780.

5) Marte, 1734 – 1819, gift med Semming Mikkelsen Hauger, Ullensaker.

II. Berte Nilsdatter, 1740 – 1821, gift med Kristoffer Olsen, født 1731, død etter 1801.

Deres barn:

- 1) Marte Kristoffersdatter, født 1766.
- 2) Nils Kristoffersen, 1767 – 1793.
- 3) Hans Kristoffersen, født 1775 (se neste).
- 4) Berte Kristoffersdatter, født 1780 (se nedenfor)

Sønnen Hans overtok Yssi etter å ha vært bonde på Enger i Skedsmo en stund (se der). Han overlot igjen garden Yssi til sønnen Nils, født 1816 (gift med Marie Daffinsdatter Skrøiver) som var den første som tok slektsnavnet Yssen i bruk.

Mine notater om Yssi på 1800-tallet er mangelfulle, men i følge folketellingen for Yssi 1875 hadde Nils og Marie Yssen følgende barn boende hjemme:

- 1) Hans, født 1853 (se neste).
- 2) Karen, født 1865, gift med Hilton, og bodde på Grefsen i Oslo.
- 3) Torvald, født 1863, gift og bosatte seg i Oslo.
- 4) Carl, født 1874, gift og bosatt på småbruket Grønvold ved Yssi
- 5) Nils Bernhard, født 1875. Han hadde ei datter som ble gift med Einar Rud (se under Rud).

I 1886 var garden overlatt til sønnen Hans Nilsen Yssen, som var gift med Ellen Mathea, født Toresen (Eidskog). Ellen var i 1900 33 år. Barn i 1900: Margit, gift Skrøiver, Hilda, gift Ausen, Nils Arthur og i tillegg Karl Yssen, født 1902, som fikk småbruket Furuset (Pusset).

I følge sønnen Arthur Yssen var faren Hans Yssen interessert i nyrydding og tok sjøl initiativet til nyrydding av småbruket Yssihagan.

Norgar'n Yssi

1666: Ola Gunnensen, født Frogner, gift med Lisbeth Olsdatter.

1701: Ola Gunnensen, 60 år, og nå gift med Anne Olsdatter, født Rud. Ola Gunnensen dør i 1718, 80 år gammel. Anne dør i 1713, 50 år gammel. De har blant annet dattera Lisbeth som ble gift med.

1713: Ola Olsen, født Vølneberg, overtar bruken av garden.

1723: Det er tre brukere på Yssi, så Ola må dele noe av bruken sin med Hans Håkensen (se Søgar'n).

1728: Skifte etter Lisbet Olsdatter (dattera). Enkemann var Ola Olsen. Lisbet var født ca. 1690 og hun etterlot barna: Hans (neste bruker), Ola, født 1725 (Skjelmerud, Ullensaker), Mari, født 1722 (til Mjønerud), Marte, født 1723, gift med Kristoffer Egner og Lisbet (ugift i 1751). Lisbet d.e. døde trolig i barselseng, da yngste dattera ble født samme året som moren døde. Hun fikk også navnet Lisbet.

1742: Skifte etter Ingeri Nilsdatter, født Rud. Enkemann for annen gang Ola Olsen. Hun etterlot barna: Engeborg, født 1731, gift til Bjerke, Nils, født 1733, gift med Kirsti Eriksdatter Vilberg, Pål, født 1737, til Østre Fløgstad, og dessuten nevnes en sønn og ei datter til som er døde i 1751 uten etterkommere.

1751: Oppgivelsesskifte fra Ola Olsen. Alle hans levende barn omtales som arvinger (se ovenfor). Sønnen Hans Olsen overtar Norgar'n og blir sjøleier.

1762: (Manntall.) Hans Olsen, født 1719, var gift med Anne Hansdatter (datter av Hans H. Yssi). På garden bodde også Nils Embretsen og hans kone Kari Torstensdatter.

1783: Skifte på Yssi etter Hans Olsen. Hans hadde alt i 1777 overdratt garden til sin svigersønn Halvor Kristoffersen fra Frogner. Hans og Anne etterlot følgende barn nevnt i skifte:

- 1) Hans Ausen, 1751 – 1804. Hans ble gift med Guri Andersdatter på Ausen (Norgar'n). Hans var også gjørtler og smed. Han er far til kaptein Andreas Ausen på Kongsvinger festning. Han døde på Møllerstua under Ryen i Skedsmo.
- 2) Ole Mo, 1764 – 1805. Ole ble gift med Mari Paulsdatter fra Mo. Han døde på gjestgivergarden Mo.
- 3) Marte, født 1752, gift med Halvor Kristoffersen Frogner av den gamle ætta på Nordre Frogner.
- 4) Mari, født 1761, gift med Hans Kristoffersen Norli.

1798: Marte Hansdatter er død, og hennes mann døde året før. De var fattige.

1801: Kristoffer Halvorsen, 22 år, (sønnen), bor på garden sammen med seks av sine søsken iflg. folketellingen.

1819: Skifte etter Anne Gulbrandsdatter, født Melvold, som døde på Yssi. Enkemann var Kristoffer Halvorsen.

1851: Skifte etter Kristoffer Halvorsen Yssi. Han var gift for annen gang med Kari Hansdatter Refsum. Kristoffer ble en av Sørums mest velstående bønder. Han hadde også eierinteresser i garden Eidsvoll og sundstedet i Frogner. Hans eldste sønn Halvor Kristoffersen overtok det ene bruket Eidsvoll. Halvor hadde også kjøpt det meste av Kongsrudskogen i Skedsmo, som han i 1854 delte opp og solgte til bøndene i Kongsrud.

1862: Halvor Kristoffersen deler Norgar'n Yssi.

Mellomstua (Arstun) bruk nr. 2

1862: Halvor selger dette bruket til sin bror Johan Kristoffersen, født 1827.

1890: Skjøte fra Johan Yssen til sønnen Ole J. Yssen for 6000 kroner.

1914: Ole J. Yssen dør.

1917: Fra Ole Yssens dødsbo ved Sigurd, Johan og Emanuel Yssen til Skaret. Han solgte garden straks videre til brukeren Tingvold, men Ana Vold var da den virkelige eieren. Hun solgte etter et par år garden til Finstad. Han solgte garden straks videre til Dahlie.

1924: Dahlie solgte garden til Torstein Lynne.

1928: Auksjonsskjøte til Jul Wilberg, fet. Garden har siden vært i samme slekt.

Norstun Yssi bruk nr. 3

1862: Halvor selger til Peder Hansen fra Søgarn Yssi.

1875: Enka etter Peder Hansen, Anne Marie Olsdatter, er bruker.

1885: Skjøte fra Anne Marie til svigersønnen Laurits Hansen, født Skrøver. Iflg. matrikkelen

1886 står Anne Marie fortsatt som eier.

1900: Laurits Hansen, født 1856, gift med Emma Pedersdatter, født 1860. Emmas mor Anne Marie, født 1832, bor på garden (se Bergerslekta).

1914: Laurits Yssen selger garden til Hegstad. Han selger straks garden videre til Torsvik, som straks selger garden videre til Lauten, og siden kommer garden i Gulbrand Lystads eie.

1933: Gulbrand Lystad selger garden til Eivind Greftegreff.

Frognerlekta på Norgarn Yssi

Ola Gundersen, lensmannens sønn fra Søndre Frogner, bodde på Yssi alt i 1666. Han hadde

dattera Lisbet, som ble gift med Ola Olsen i 1715. Ola Olsen overlot i 1751 Yssi til sønnen Hans. Hans Olsen ble den første brukeren som ble medeuer i garden. Hans bror Paul Olsen Fløgstad eide også en del av garden, og i 1777 solgte de sine parter til Hans Olsens svigersønn Halvor Kristoffersen fra Nordre Frogner.

I. Halvor Kristoffersen, 1748 – 1798, gift med Marte Hansdatter, født Yssi, 1758-1798. De hadde mange barn:

- 1) Kristoffer (se neste).
- 2) Rønnaug Halvorsdatter, født 1778, gift med Nils Torstensen Fløgstad. De hadde mange barn, blant andre Torsten Nilsen Mo.
- 3) Ole Halvorsen, 1781 – 1822, gift tre ganger på Vestre Melvold. Første gang med Ingeborg Gulbrandsdatter, død 1813. Hennes foreldre var Gulbrand Larsen og Dorte Evensdatter på Vestre Melvold. Andre gang med Kari Hågensdatter, 1798 – 1815, og tredje gang med Else Torgersdatter fra Myrer. I første ekteskap hadde han ei datter, Marte, født 1809, som døde ung. I det tredje ekteskapet hadde han sønnen Halvor, født 1821, som også døde ung..
- 4) Marte Halvorsdatter, født 1783, ukjent skjebne,
- 5) Kirsti Halvorsdatter, født 1785, gift med Jens Olsen Hilton. De kom til plassen Leirsund under Frogner. De hadde dattera Marte, født 1821, gift med Anders Daffinnsen fra Skrøiver. De bodde på Hvalsøgar'n, seinere flyttet de til "Frognervillaen" ved Frogner kirke. Kirsti og Jens hadde enda ei dater, gift med Halvor Larsen, som ei stund bodde på Leirsund (se under pkt. 8). I 1865 lever fortsatt Kirsti sammen med svigersønnen Anders Daffinnsen og hustru. Deres barn var: Karoline, født 1853 og Syvart Andersen, født 1863.
- 6) Hans Halvorsen, født 1786, som giftet seg til Store Vølner i Sorum.
- 7) Even Halvorsen, født 1789, oppfostra hos sin tante på Arteid, og seinere gift med Ingeborg Olsdatter Skjelmerud. Even overtok Skjelmerud, og ble attgift med Berte Emanuelsdatter, Berger i Skedsmo (se Bergerslekta (Skjelmerud)). Even og Berte hadde mange barn, blant andre Hans Emanuel Skjelmerud, som etterlot seg et legat fror studerende ungdom da han døde i 1905, Halvor, som overtok Skjelmerud og Ole E. Skjelmerud, som ei kort tid eide Søstua Frogner.
- 8) Lars Halvorsen, født 1793, oppfostra på Østre Melvold hos Embret Hansen. Lars ble i 1818 gift med Anne Gudmundsdatter fra Smedstua under Gran. De bosatte seg på plassen Vilbergsholtet, som Lars seinere kjøpte. Lars og Anne fikk barna:

Halvor, født 1819, gift med Berte Jensdatter Leirsund under Frogner. (De var søskenbarn.) De igjen hadde barna: Ola, født 1843, Karen, født 1850, gift med skoleholder Ole Volde på Hval (se der), og Ola, født 1821, gift tre ganger og bosatt på Leirsund.

II. Kristoffer Halvorsen, 1779 – 1850, gift to ganger. Første gang med Anne Gulbrandsdatter fra Vestre Melvold, 1780 – 1819. Hennes foreldre var Gulbrand Larsen og Dorte Evensdatter. Andre gang med Kari Hansdatter fra Refsum. Faren var Hans Embretsen Refsum. Kristoffer var bonde på Yssi. Han ble ganske velstående. Fra 1830 eide han også Øvre Eidsval. Han eide også en part i Leirsund bru på Frogner. Fra sitt første ekteskap hadde Kristoffer barna:

- 1) Halvor Kristoffersen, født 1803, gift annen gang med Kjersti Jonsdatter Kjeller, Skedsmo. Halvor var først trolig på Kjeller, eller ved Strandbakken på Strømmen, og kjøpte 1853 garden Nedre Eidsval, som han imidlertid måtte selge alt i 1863. Han flyttet siden til plassen Skillebekk under Berger. Halvor eide før 1855 hele Kongsrud skog i Skedsmo. Han delte omkring 1855 skogen opp i parter som han solgte til småbrukere i Skogsbygda. Halvor har barna: Johan, født 1841, Anne Marie, født 1843, Karine, født 1847 og Olaus, født 1849. De tre sistnevnte dro til Amerika i 1868. På Skillebekk nevnes i 1865 også barna: Gurine, 12 år og Laurits, 8 år. Begge er født på Eidsval i Sørum.
- 2) Ola Kristoffersen, født 1808, bodde i 1850 ugift og formuende på Yssi.
- 3) Marte Kristoffersen, 1811 – 1886, gift med Kristian Kristiansen på Opsal (av Hønsislekta).
- 4) Dorte Kristoffersen, født 1816, gift med Jakob Olsen Rud. De bodde også ei stund på Brandrud. De etterlot seg blant andre sønnen Ole J. Rud ved Tretjernet i Skogsbygda.
- 5) Lars Kristoffersen, født 1818, gift med enka Dorte Hansdatter fra Eidsval. De bodde på Løken i Nittedal. Lars er stamfar til familien Løchen på Brådal i Gjerdrum.

I sitt andre ekteskap, med Kari Hansdatter fra Refsum, hadde Kristoffer barna:

- 6) Hans Kristoffersen, 1821 – 1895, overtok Eidsval etter sin far i 1847. Hans ble gift med Rebekka Zypriansdatter fra Blesa i Fet, født 1809. De hadde flere barn, blant andre, Karl H. Eidsval, som overtok farsgarden. Det ble gitt skjøte fra Karls dødsbo i 1900 til Rødsrud, og slekten Eidsval ble spredt rundt omkring på Romerike.

- 7) Embret Kristoffersen, født 1824, gift første gang med Marte Kristoffersdatter fra Asak i Sørum, og andre gang (i 1858) med Inger Birgitte Laache Kragerud fra Skedsmo. De bosatte seg på Bjerkehaugen. Også Embret eide mye sog i Ausenfjellet (Lunder og Størsrud skog). Embret hadde med Inger Birgitte blant andre sønnen Kasper, som ble gift til Søndre Mo.
- 8) Johan Kristoffersen, født 1827, gift med Berte Olsdatter fra Lille Gran, 1829 – 1898. Johan overtok Yssi, som han hadde til sin død i 1891. Johan og Berte hadde barna: Karoline, 1852 – 1909, ugift, Ole J., 1856 – 1914, gift med Karoline Andersen, (hennes far var Anders Dagfinnsen Hvalsøgar'n). De overtok Yssi, og hadde der sønnene Sigurd, Johan og Emanuel. Videre Laurits, ble gift med Karoline Laura, født Bjerke, (hun var søster til Ole H. Bjerke, "bilbjerken" på Hvalsøgar'n). De har mange etterkommere i Oslo. Videre Karen Emilie, født 1862, ugift, Karl J., født 1866, som ble gift til Norgar'n Ausen, (ei datter til Ola Dagfinnsen, Nilla Ovidia) og Johan Bernhard, født 1870 (se Bergerslekta).
- 9) Anne Kristoffersen, født 1830, reiste til Kristiania.
- 10) Kristine Kristoffersen, født 1833, reiste også til Kristiania.

Per Otto Asak

Per Otto Asak fortsetter i neste nummer av Sørumspeilet med del 2 av sine notater om Yssi. Dette er en av de gardene som vil bli å finne i bind 4 av Sørum Bygdebok, som vil omfatte området fra Arteid til Leirrud i Sørum. Har du kommentarer eller rettinger til materialet, er bygdebokredaktør Jan Erik Horgen interessert i å høre fra deg.

Han etterlyser dessuten flere svar på de skjemaene som er levert ut til beboerne i Lunderåsen. For tettstedene er han helt avhengig av å få inn flere av disse for å kunne formulere ei brukbar lokalhistorie. Bor du sjøl eller kjenner du noen som bor i området, er det fint om du kan formidle dette videre. Red.

Sørumsands grunnlegger (3)

Ved hjelp av Jan Wiborg-Jenssen er vi kommet over Anne Svendsens erindringer. Hun var datter av Mikael Svendsen (1866-1948), som kom til Sørum i 1885. I 1892 etablerte han sammen med Sigvart Bæreg landhandel på

Sørumsand. Den aller første forretningsgården, og begynnelsen til det som seinere skulle bli tettstedet Sørumsand. Anne Dorthea Svendsen (1907-1994) bodde hele sitt liv på Sørumsand.

Vi flyttet som tidligere nevnt til Kvevli i oktober 1913. Det ble urolig ute i den store verden på denne tiden, da den første verdenskrigen brøt ut i 1914. Vi hadde det jo bra og var ganske velforsynt med mat. Men det var rasjonering på mange sorter mat, så vi hadde rasjoneringskort som vi måtte bruke ved innkjøp av diverse matvarer. Far ble merkbart bedre i hodet, som han hadde vært så plaget med. Utelivet med jordbruket gjorde underverker.

Halvard ble syk da vi bodde på Kvevli og var på sykehus med visse mellomrom. Han hadde plevritt (vann i lungene) hørte vi de voksne snakke om. For at han skulle få noe boklig lærdom, hadde vi en tid guvernante i huset (frøken Rasmussen). Vi andre gikk bare annenhver dag til Mork skole, men fikk også undervisning sammen med Halvard. Han var en lærenem og flink elev, og frydet seg når han fikk være sammen med oss andre medelever. Han var en god gutt, tvers igjennom snill og fin. Og hele det livet han fikk leve til han døde 33 år gammel, var preget av et rikt og sunt gudsliv. Han var syk stort sett hele sitt korte jordeliv. Sykdommen utviklet seg, gikk i bensystemet, og han ble hemmet i veksten. De sistre tre – fire årene han levet ble lungene rammet. På den tiden hadde legene lite råd med den slags sykdom, og det endte da også med døden.

På Kvevli hadde vi barn det deilig. Det var et eldorado for oss. Det var en masse vi kunne ta oss til. Vi hadde hverken radio eller TV, og strøm fikk vi ikke før i 1916. Om sommeren hadde vi krocketspill og fotball ute på tunet. Vi jentene kastet ball. Vi kastet på ”stikka”, lagde tunneller og hoppet i høyet.

Men vi var også med og gjorde litt nytt for oss. Vi var i skogen og plukket bær for mor. Vi var med og lukte turnips i lange rader. Vi fikk 25 øre for reika, og da syntes vi at vi ble rike. Vi var alltid med og tok opp poteter, og i høyonna gikk vi med mat og leskedrikker til dem som arbeidet med hesjing og senere med innkjøring av høyet med hest og høyvogn. Vi var også med å ”trå høy”.

Under den første verdenskrigen fra 1914 til 1918 ble det nok mer vanskelig for F.W. Larsen på Sørumsand å holde ”skuta” over vannet. Det var vanskelige tider, og han hadde familie som kanskje krevde litt for mye av ham. Så endte det da også med at han gikk konkurs. Far måtte ta over forretningen igjen, og vi flyttet ned til Sørumsand igjen våren 1920. Far var da blitt mye bedre, og migrenen så det ut som om han var helbredet av. Det var knappe og vanskelige tider i 20-årene, og vanskelig å få forretningen på fote igjen, men ved intenst arbeid lykkedes far med å få det til å gå.

Jeg tror kanskje at jeg var en av barna som fikk se mest inn i fars åndelige liv, hans mange gode egenskaper og hans utrettelige omsorg og kjærlighet til sine barn, både åndelig og timelig. Han ville at vi skulle få utdanning. Alf og Trygve tok middelskolen i Lillestrøm. Trygve fullførte, men Alf ga opp underveis. Det var nok ikke hans vei. Han var praktisk anlagt og endte som gårdbruker. Alf gikk på Haugetun folkehøgskole i Råde. Han tok også et møbelkurs på Skansen i Blaker. Trygve fikk overta forretningen. Ella gikk også Haugetun folkehøgskole og husmorskole på Stabekk. Hun var flink til å spille, og hadde en tid tenkt å utdanne seg til organist. Hun fikk undervisning både på musikk-konservatoriet og hos private lærere. I denne tiden hadde vi mye sang og musikk i hjemmet. En fetter, Emil Rindstad fra Andenes, som bodde hos under sin studietid på lærerskolen, spilte fiolin, og Ella og han spilte mye sammen. Det var hyggelige tider. Andreas hadde handelsskole etter grunnskolen. Margrethe (Lillemor) gikk Viken folkehøgskole på Gjøvik, husmorskole på Rønningen i Oslo og tok utdanning til barnepleierske på ”Småbarn Vel”. Selv gikk jeg fireårig middelskole og Treiders handelsskole. Far tilbød meg å ta gymnaset, men jeg unndro meg da jeg nok var nokså skoletrøtt, og av diverse andre grunner. Jeg angret senere og prøvde å supplere min kunnskapstørst med diverse kurs i engelsk, maskinskriving, stenografi og norsk.

Bakeribygningen på Sørumsand

Far utvidet stadig sine gjøremål. Det ble bygget bakeri i et hus som var bygget omtrent i vinkel med den andre gården. Det var også et lite rom

ved siden av hvor det senere ble startet et bakeriutsalgsalg. Bakeriet var den gang plassert i den østlige delen av huset. Det var baker Johnsen som drev her da, og Lars Flatla assisterte. I bakeriutsalget stod Borghild Marthinsen.

Det var et utbygg utenpå huset hvor det gikk en trapp opp til en liten leilighet. Den ble en tid bebodd av Petrine og Aslaug Rasmussen. Utenfor, på selve plassen, stod det et skur med ved som Johnsen brukte til oppvarming av bakerovnen. Resten av tomten, i tilknytning til det gamle huset her, ble utnyttet til uthus. Jeg tror det var en stall til hesten som ble brukt til kjøring av vann, lagerplass m.v. Det var i en etasjes høyde. Slik stod dette huset i mange år. Senere ble det lange tilbygget revet og det ble satt opp et uthus i to etasjes høyde lenger ned. Dette ble bygget i vinkel. Helt til venstre sett fra gårdsplassen var det et murhus. Der hadde vi griser og høner.

I 1930-årene begynte far å tenke ut andre planer med huset her. Halvard var da såpass kjekk at han ble gjort delaktig i planene, som gikk ut på at huset skulle bygges om slik at det kunne bli både bolig og et levebrød for Halvard og meg, som også måtte sies å være en del invalidisert.

Halvard ble veldig interessert, og gikk i gang med å tegne huset. Det skulle bli bakeri på den vestlige siden, bakeriutsalgsalg og rom til Halvards interesser. Han var svært interessert i foto, fremkalling og kopiering, som han drev med i tredje etasje hjemme, samt radio og bøker. Han hadde bygget et stort, fint radioapparat som lå ganske bra.

Far snakket med oss begge om sine planer. I en opptegnelse jeg hadde etter far, står det at han hadde hatt en konferanse med Halvard og meg, og siden vi var velvillig innstilt til dette, ble altså Bakeribygningen til virkelighet i 1936. Det var da innredet til bakeri i den ene delen av huset og bakeriutsalgsalg i den andre. Utsalget skulle jeg få overta. Far begrunnet byggingen av huset med at Halvard og jeg også skulle få et levebrød.

Alf hadde overtatt Kvevli, Trygve landhandleriet, Ella hadde giftet seg og fått forsørger med fast arbeid, Andreas ble av far skaffet god stilling hos Brødr. Dobloug i Oslo.

Margrethe var da forlovet med Karl Fønne, som hadde en god stilling. Og så var det Halvard og meg som han tenkte på med hensyn til huset her.

Slik var stillingen den gang, og det var vel ikke så merkelig at far med den omsorg og kjærlighet han utviste overfor oss to, tok denne beslutningen. Halvard ble dessverre syk igjen en stund etter at han hadde sett huset her ferdig, og han døde fra oss i august 1937, til stor sorg for oss alle.

Anne Svendsen

Notiser

Lørdag 14. november inviterte bygdebok-redaktør Jan Erik Horgen alle frivillige som har bidratt til Sørums bygdebok til en førjulssamling på Valstad Café for å markere at det nå er 10 år siden arbeidet med bygdeboka kom i gang for alvor.

Lørdag 21. og søndag 22. november hadde Blaker og Sørums historielag stand på Fetsund lenser i tilknytning til deres årlige markedsdager. Lørdag var det strålende vær og godt salg, mens det på søndag var nitrist regnvær og mindre omsetning.

Lørdag 28. og søndag 29. november hadde Blaker og Sørums historielag på julemarkedet på Blaker Skanse.

Sørums-Speilet i 2010

Nr. 1 – 2009 – 18. januar (4. januar)

Nr. 2 – 2009 – 8. mars (22. februar)

Nr. 3 – 2009 – 31. mai (17. mai)

Nr. 4 – 2009 – 16. august (2. august)

Nr. 5 – 2009 – 4. oktober (20. september)

Nr. 6 – 2009 – 6. desember (22. november)

Vi ønsker alle historielagets medlemmer en riktig god jul og et godt nytt år!

Lederens spalte

Nordli har naturlig nok vært på dagsorden på flere måter i høst, og det er ikke mer å si om det. Kulturminneåret 2009 går mot slutten og vi ser frem til avsutningsseminaret i Trømsø i utgangen av november.

Dessverre har Blaker og Sørum historielag mistet noen medlemmer denne høsten, flere ved et misforstått politisk engasjement. Blaker og Sørum historielag er og skal være upolitisk. Laget arbeider for å sikre våre felles historiske verdier for fremtiden. Det er ikke mulig å melde seg ut av fremtiden. Midlene historielaget bruker kan diskuteres, og de kan best justeres ved at man engasjerer seg – og da ikke ved å melde seg ut. Derfor er vi særlig glade for at vi hittil i år har fått 27 nye medlemmer.

Nå er det så viselig innrettet i historielaget at de som har valgt å stå utenfor en periode er alltid velkommen inn igjen. Muligheten til å påvirke historielagets arbeid har alle – også våre folkevalgte – og den muligheten kan man best benytte ved å påvirke historielagets årlige strategidokument og handlingsplan som legges frem på årsmøtet samt å delta i våre mange aktivitetsgrupper. Vårt første årsmøte blir ultimo februar 2010.

I høst har Trygve Sæther og Bjørn Tveit stått i bresjen for mange og omfattende dugnader på Vølneberg gamle Skole der håndtlangere har assistert Jon Sæther i skifting av stokker og kledning ved restaureringen av sydveggen på skolen. Nå er arbeidet avsluttet og litt malerarbeid og opprydding gjenstår før skolen er klar til å ta imot nye skoleklasser våren 2010.

På Slora Mølle er Slora Møllens Venner i gang med et svært omfattende opprustingsarbeid som allerede har gitt betydelige resultater. Møllestener til hovedkverna er ankommet fra gamlemølla i Aurskog og passer perfekt. Gårdskverna fra Nordal, som har stått lagret hos Felleskjøpet i Lørenfallet i flere år, er kommet til Slora. Opprusting av denne kverna er i full gang og det ser ut til at det blir mel å få kjøpt våren 2010. Mage gamle vindusrammer er reparert og glasset i det siste og vinduene vil snart være som i gammel tid. Også den store stempelmotoren i underetasjen med sitt 2,5 tonn tunge svinghjul

blir snart tatt hånd om av kyndige hender – noen flere med maskin-kompetanse vil vi være glade for å få kontakt med. Turbinen er straks klar til overføring til verksted for overhaling.

Turbingruppa trenger flere ressurser i månedene som kommer – og her er det plass til fagfolk og pensjonister med fartstid i verksted og vannkraft bransjen. Venneforeningen hadde medlemsmøte på Fjuk skole den 22. oktober. Det møtet ble så entusiastisk og høyrøstet at man besluttet å feire seg selv og Slora Møllens Venner på skytterhuset i Blaker den 13. februar 2010 med en kuvertpris á kr. 200,-. Alle som blir Venner av Slora innen da kan konkurrere om de 80 plassene.

For øvrig lar Historielaget seg ikke kue, men går friskt i gang med vurdering av et historisk interessant hus som skal vurderes for sin bevaringsverdi – Arstuen på Berg Gård (se i den nye bygdeboka for Sørum bind 2, side 162). Huset skriver seg muligens fra midt på 1700-tallet og har flere interessante detaljer. Som man ikke kan unngå å legge merke til, blir det jo stadig færre slike hus i Sørum nå.

Utover dette har historielaget forberedt et bredt prosjekt med tilrettelegging av vandreruter som vi håper å kunne legge ut på internett i samarbeid med kommunen og Akershus Energiverk i løpet av våren 2010. Målsettingen er å gi forslag til turer på nettet med referanse til det nye turkartet, og med henvisning til relevant informasjon om steder man passerer som er omtalt i bygdebøkene eller historielagets temabøker. Noe av den samme informasjonen håper vi å kunne gjengi på informasjonstavler langs stiene. De mest aktuelle stiene i dag vil være langs Glomma, Taterstien, Pilgrimsleden og på Hexebergåsen.

For de som vil være med Historielaget på vandring i skog og mark og i anegalleriene vil tiden fremover ha meget å by på, men politikken lar vi ligge – den blir tids nok historie.

Dag Winding-Sørensen

